

RIS.3802

Excelleren Tuinbouw Emmen 2020

Startnotitie revitalisering tuinbouwcentra Emmen

Aanleiding

De tuinbouw is in de Kadernota Economie benoemd als één van de sectoren waarlangs de diversificatie van de economische structuur plaats moet vinden. Om de sector te faciliteren in het invullen van deze rol is een revitalisering van het tuinbouwcluster Emmen noodzakelijk.

Greenport(s) Nederland signaleert in de Visie 2040 dat excelleren de te volgen route is voor behoud en versterking van het nederlandse tuinbouwcluster. Voor het tuinbouwcluster Emmen is dit uiteraard niet anders. Om de Emmense tuinbouw in staat te stellen een volwaardig onderdeel te blijven vormen van het tuinbouwcluster Nederland zijn optimale productieomstandigheden een randvoorwaarde. De algemene structuur van de bestaande tuinbouwgebieden van Erica en Klazienaveen voldoet hier niet aan.

Eén van de actiepunten uit het Masterplan Tuinbouw Emmen is het verkennen van de mogelijkheden tot herstructurering van de bestaande tuinbouwgebieden van Erica en Klazienaveen. Een dergelijke fysieke herstructurering is één van de middelen tot revitalisering van het tuinbouwcluster Emmen, maar ook bijvoorbeeld product-, keten- en kennisontwikkeling, innovatieve toepassingen m.b.t. energie en verduurzaming zijn een onontbeerlijk onderdeel van een sterk tuinbouwcluster Emmen. Gedacht wordt dan ook aan het ontwerpen van een pakket van stimuleringsmaatregelen gericht op bovengenoemde aspecten.

Scope

De revitalisering zal zich allereerst richten op de bestaande tuinbouwcentra van Erica en Klazienaveen. Met name in de oudste gedeelten hiervan zijn fysieke maatregelen ter verbetering van de structuur het meest noodzakelijk. Het Rundedal voldoet aan de eisen, die de moderne glastuinbouw aan een vestigingslocatie stelt. Hier zijn in het kader van de revitalisering dan ook geen ingrepen nodig. Maatregelen ten aanzien van product-, keten- en kennisontwikkeling zijn locatieoverstijgend en worden uitgevoerd ter versterking van het tuinbouwcluster Emmen als geheel.

Relatie met Masterplan Tuinbouw Emmen

In 2008 is onder de noemer van het Masterplan Tuinbouw Emmen onderzocht in hoeverre tuinders uit de tuinbouwcentra van Erica en Klazienaveen gefaciliteerd konden worden om zich te hervestigen in het Rundedal. Het hiermee beoogde doel was om tuinders in het Rundedal mogelijkheden te bieden voor schaalvergroting, modernisering en innovatie en tegelijkertijd –door ‘uitplaatsing’- ruimte te creëren in de tuinbouwcentra van Klazienaveen en Erica, waardoor ook hier een schaalvergrotingsslag gemaakt zou kunnen worden. Dit beoogde resultaat bleek niet haalbaar te zijn. Op basis van het masterplantraject is dan ook geconstateerd dat de focus het beste gericht kan worden op revitalisering van de bestaande gebieden van Erica en Klazienaveen. Het verkennen van de mogelijkheden hiertoe is een actiepunt voortkomend uit het Masterplan Tuinbouw.

Doel

Doel van het te starten traject is het ontwikkelen van een pakket van maatregelen gericht op het faciliteren van de Emmense tuinbouwsector om deze in staat te stellen een volwaardig onderdeel te blijven vormen van het tuinbouwcluster Nederland.

Opzet maatregelenpakket

Het beoogde pakket van maatregelen omvat in elk geval maatregelen ten aanzien van:

- ruimtelijke facilitering
- fysieke herstructurering
- optimalisering bereikbaarheid
- productontwikkeling en innovatie

De maatregelen zijn allen een onmisbaar onderdeel van het totaalpakket, dat moet leiden tot revitalisering van het tuinbouwcluster Emmen. De kracht van voorgesteld pakket is juist deze samenhang in maatregelen. Fysieke randvoorwaarden en inzet op kennis- en productontwikkeling zijn allen onmisbaar voor een daadwerkelijke impulswerking.

Ontwikkelingsplanologie; pilot Erica

De ruimtelijke ordening is bij uitstek een instrument, dat binnen het bereik van de gemeente ligt en inzetbaar is als middel ter revitalisering van het tuinbouwcluster Emmen.

Maatregel(en):

- Binnen het in ontwikkeling zijnde bestemmingsplan Erica de mogelijkheid creëren om tuinbouwgelieerde bedrijvigheid te vestigen in het tuinbouwgebied. Via planwijziging in het kerngebied en bij recht in het zgn. transformatiegebied.

Deze maatregel heeft als doel om het tuinbouwgebied Erica van een nieuwe impuls te voorzien door het ruimtelijk faciliteren van de komst van nieuwe –gelieerde- bedrijvigheid in het traditionele glastuinbouwproductiegebied. De keerzijde kan zijn dat er ontwikkelingen ontstaan, die de oorspronkelijke glastuinbouwfunctie frustreren, doordat bijvoorbeeld de verkaveling (meer) versnipperd raakt. Om dit mogelijk negatieve effect te ondervangen worden de voorgestelde planologische maatregelen gekoppeld aan een actieve herstructurering.

Het tuinbouwgebied Erica vormt een pilot voor de beschreven aanpak, waarbij de aandacht in eerste instantie uit zal gaan naar het transformatiegebied. Afhankelijk van de uitkomsten van deze pilot wordt beoordeeld of de methode ook toegepast kan worden op (andere delen van) het gehele tuinbouwcluster Emmen. Ook in het tuinbouwgebied Klazienaveen zijn wellicht goede combinaties mogelijk tussen tuinbouw en tuinbouwgelieerde bedrijvigheid, zoals de voorgenomen vestiging van Haluco aldaar aantoont. Daarnaast zijn er mogelijk verbanden te leggen met de herstructureringsopgave van andere bedrijventerreinen, zoals bijvoorbeeld de Tweeling, waar een agribusinesscluster gevestigd is.

Herstructurering; pilot Erica

In het tuinbouwgebied Erica start een pilot gericht op de inzet van het instrument van de ontwikkelingsplanologie in combinatie met een actieve herstructurering. Op basis van de hieruit voortkomende resultaten wordt bekeken in hoeverre deze werkwijze ook toegepast kan worden op andere delen van het tuinbouwcluster Emmen.

Voor de revitalisering van het tuinbouwgebied is het noodzakelijk, dat verouderde, kleinschalige glasopstanden plaats maken voor 'nieuw glas', dat voldoet aan de eisen van de moderne tuinbouw en nieuwe ontwikkelingsmogelijkheden biedt aan ondernemers. Het is aan de markt dergelijke investeringen te plegen, maar het saneren van verouderde glasopstanden vormt een drempel. Om de sector hierin te faciliteren wordt gedacht aan het ontwerpen van een stimuleringsmaatregel. Gedacht wordt aan een subsidie voor sloop en herbouw van glastuinbouwopstanden van bijvoorbeeld € 6/m², gebaseerd op een aantal te formuleren criteria. Een dergelijke aanpak heeft als voordeel, dat ondernemers gestimuleerd worden tot het ontplooiën van initiatief (aanjaagfunctie). Sloop van verouderde opstanden en vervanging door nieuw glas verbetert de uitstraling van de tuinbouwcentra en verpaupering wordt tegen gegaan. Een extra plus kan gerealiseerd worden door verduurzaming als voorwaarde te verbinden aan toepassing van de regeling.

Deze stimuleringsmaatregel heeft als doel om de sector in beweging te krijgen en marktinitiatief te ontplooiën. Gesteld is immers als uitkomst van het Masterplan Tuinbouw, dat de markt het voortouw zal moeten nemen en een herstructurering alleen een optie is op basis van marktinitiatief. Dit marktinitiatief is vooralsnog uitgebleven, waarbij ongetwijfeld het huidige zware economisch tij een rol zal spelen. Een dergelijke stimuleringsmaatregel zal dienen om ondernemers een duwtje in de rug te geven.

Indien dit daadwerkelijk leidt tot een fysieke herstructurering is het waarschijnlijk dat er ook maatregelen nodig zijn t.a.v. bijvoorbeeld wegen en water. Welke betrokkenheid hiervoor gevraagd zal worden van betrokken partijen (zowel markt als overheid) zal duidelijk moeten worden op basis van een nader uit te werken herstructureringsplan.

Maatregel(en):

- Het ontwerpen van een stimuleringsmaatregel ter sanering van verouderde glastuinbouwopstanden en de realisatie van nieuw glas
- Uitwerken herstructureringsopgave in nauwe samenwerking met de glastuinbouwsector; gedacht wordt aan het toepassen van de Bahcomethode.

Optimalisering bereikbaarheid

De tuinbouwsector wordt gekenmerkt door veel transportbewegingen en een kwetsbaar produkt. Een optimale bereikbaarheid is dan ook van groot belang.

Maatregel(en):

- In het verbeteren van de bereikbaarheid van het tuinbouwgebied Erica is voorzien door de aanleg van de oostelijke rondweg van Nieuw-Amsterdam. De bereikbaarheid binnen het tuinbouwgebied is nog een punt van aandacht evt. in combinatie met de ontsluiting van de grootschalige recreatieve ontwikkelingen Amsterdamsche veld (Griendtsveen).
- In het verbeteren van de bereikbaarheid van het tuinbouwgebied Klazienaveen wordt voorzien door het doortrekken van de verkeersinfrastructuur van het Rundedal richting het tuinbouwgebied Klazienaveen. Concreet gaat het om de aanleg van een weg (Zwet) en een brug over de Runde. Met het treffen van deze maatregel worden de kernen Klazienaveen en Barger-Compascuum ontlast van het zware verkeer van en naar het tuinbouwgebied.

Alle drie Emmense tuinbouwgebieden (Erica, Klazienaveen en Rundedal) hebben na het gereed komen van de nieuwe verbinding naar het tuinbouwgebied Klazienaveen een directe aansluiting op de A37. Voor Erica en Klazienaveen geldt dat de interne bereikbaarheid onvoldoende is. Dit is een punt van aandacht voor de herstructureringsopgave.

Productontwikkeling & innovatie

Ook in de tuinbouwsector is de concurrentie groot. De sector is dan ook voortdurend op zoek naar nieuwe producten, nieuwe teelten en teelttechnieken, energietoepassingen etc.

Maatregel(en):

- Project kenniscluster tuinbouw, voortkomend uit het economisch actieplan Emmen - Coevorden
- Onderzoek naar en toepassingen van duurzame energie, zoals bijvoorbeeld:
  - Aardwarmte
  - Co-vergisting
  - Koude Warmte Opslag
  - Energienetwerken voor warmte en CO2
  - Windenergie
  - Biogas
  - Etc.

Organisatie

De ontwikkeling van het pakket maatregelen ter revitalisering van het tuinbouwcluster Emmen zal uitgevoerd worden gebruik makend van de in 2008 ten behoeve van het Masterplan Tuinbouw Emmen opgezette organisatiestructuur, bestaande uit:

- de Stuurgroep Tuinbouw Emmen bestaande uit de portefeuillehouders ruimtelijke ontwikkeling, land- en tuinbouw, financiën en economie
- de Werkgroep Tuinbouw Emmen bestaande uit een vertegenwoordiging van de afdelingen BELE/FRO, BELE/BVB, BELE/SEO en BELE/B&P.

Afhankelijk van de toepasbaarheid van de Bahco-methode op de revitalisering van het tuinbouwcluster Emmen zal de hierbij behorende organisatiestructuur van toepassing worden.

Externe afstemming

Gemeente Emmen en Provincie Drenthe trekken t.a.v. de glastuinbouwontwikkeling gezamenlijk op. De Provincie Drenthe is dan ook een belangrijke partner in de beoogde revitalisering van het tuinbouwcluster Emmen.

Onderlinge afstemming zal plaatsvinden door middel van structureel bestuurlijk overleg tussen de provinciale en gemeentelijke portefeuillehouders tuinbouw en op ambtelijk niveau via de economisch beleidsadviseurs.

Provincie en gemeente zullen daarnaast gezamenlijk optreden richting mogelijk beoogde partners zoals het rijk (ministerie LNV + EZ, VROM), Greenport(s) Nederland, SNN, SGN, LTO Glaskracht, etc.

Planning

Het beoogde pakket maatregelen omvat maatregelen gericht op een duurzame lange termijnontwikkeling en maatregelen gericht op het faciliteren van de tuinbouwsector in het huidige moeizame economisch tij als gevolg van de kredietcrisis.

De planning per maatregel zal nader uitgewerkt worden in het plan van aanpak, dat de komende maanden gevormd zal worden op basis van voorliggende startnotitie.

Op hoofdlijnen is van een aantal planonderdelen al een tijdstraject aan te geven. Voor zowel het opstellen van het bestemmingsplan voor het tuinbouwgebied Erica als de realisatie van de ontsluiting van het tuinbouwgebied Klazienaveen via het Rundedal geldt dat de planning erop is gericht deze maatregelen in 2009 af te ronden. Omdat de pilot Erica, waarbij het instrument van de ontwikkelingsplanologie gekoppeld wordt aan een actieve herstructurering, zo nauw verbonden is met het bestemmingsplantraject zal deze pilot nog in 2009 opgestart moeten worden. Op basis van de resultaten hiervan zal in 2010 bepaald worden in hoeverre de methode van een actieve herstructurering toegepast wordt op overige delen van het tuinbouwcluster Emmen.

Communicatie

Deze startnotitie dient als basis voor de communicatie richting mogelijk beoogde partners zoals het rijk (ministerie LNV, EZ en VROM), Greenport(s) Nederland, SNN, SGN, LTO Glaskracht, etc.

Kosten en kostendekking

Voor een aantal voorgenomen maatregelen, zoals het opstellen van het bestemmingsplan tuinbouwcentrum Erica en de aanleg van de brug/weg Runde/Zwet is een kostenopgave gereed en dekking beschikbaar.

Voor een aantal voorgenomen maatregelen, zoals het opstellen van een herstructureringsplan, volgt een kostenopgave nog op basis van nadere planuitwerking.

Voor weer andere maatregelen, zoals de beoogde stimuleringsmaatregel, is een inschatting te maken van de hiermee gemoeide kosten. Uitgaande van € 6/m² en een maximaal te betrekken oppervlakte van bijvoorbeeld 40 hectare, zou hiermee een investering gemoeid zijn van maximaal € 2,4 miljoen.

Dekking van de met het pakket van maatregelen gemoeide kosten wordt, naast de gemeentelijke en provinciale bijdragen gezocht via bijdragen vanuit de rijksoverheid, Greenports en subsidieprogramma's als bijvoorbeeld SNN, OP-EFRO, Leader etc.

Bijlage I; overzicht maatregelen

Ruimtelijke facilitering

- Pilot Erica: binnen het in ontwikkeling zijnde bestemmingsplan Erica de mogelijkheid creëren om tuinbouwgerelateerde bedrijvigheid te vestigen in het tuinbouwgebied. Via planwijziging in het kerngebied en bij recht in het zgn. transformatiegebied.
- Afhankelijk van de uitkomsten van deze pilot wordt beoordeeld of de methode ook toegepast kan worden op (andere delen van) het gehele tuinbouwcluster Emmen.

Fysieke herstructurering

- Het ontwerpen van een stimuleringsmaatregel ter sanering van verouderde glastuinbouwopstanden en de realisatie van nieuw glas; gedacht wordt aan.
- Uitwerken herstructureringsopgave in nauwe samenwerking met de glastuinbouwsector; gedacht wordt aan het toepassen van de Bahcomethode.

Optimalisering bereikbaarheid

- In het verbeteren van de bereikbaarheid van het tuinbouwgebied Erica is voorzien door de aanleg van de oostelijke rondweg van Nieuw-Amsterdam.
- In het verbeteren van de bereikbaarheid van het tuinbouwgebied Klazienaveen wordt voorzien door het doortrekken van de verkeersinfrastructuur van het Rundedal richting het tuinbouwgebied Klazienaveen. Concreet gaat het om de aanleg van een weg (Zwet) en een brug over de Runde. Met het treffen van deze maatregel worden tevens de kernen Klazienaveen en Barger-Compascuum ontlast van het zware verkeer van en naar het tuinbouwgebied.
- Het verbeteren van de interne bereikbaarheid binnen de tuinbouwgebieden is een punt van aandacht bij het uitwerken van de herstructureringsopgave.

Productontwikkeling en innovatie

- Project kenniscluster tuinbouw, voortkomend uit het economisch actieplan Emmen - Coevorden
- Onderzoek naar en toepassingen van duurzame energie, zoals bijvoorbeeld:
  - Aardwarmte
  - Co-vergisting
  - Koude Warmte Opslag
  - Energienetwerken voor warmte en CO2
  - Windenergie
  - Biogas
  - Etc.